VK 16-07-09 katern 1 pagina 11

Doe snel iets aan mensen in bijstand

Alle aandacht gaat naar het stijgend aantal werklozen. Daarnaast dreigt echter ook een toename van het aantal mensen in de bijstand, waarschuwt **Roeland van Geuns**.

De werkloosheid stijgt snel. De aandacht van politiek en pers gaat uit naar de nieuwe werklozen nu en in de zeer nabije toekomst. Geheel uit beeld blijft dat gemeenten zeer binnenkort een hoge prijs voor de crisis moeten betalen. Het aantal bijstandsgerechtigden zal scherp toenemen, het beschikbare geld voor begeleiding van deze groep zal afnemen en het 'granieten bestand' dat eindelijk in beweging kwam, zal weer groeien en 'stollen'. Dat moet en kan anders.

Sombere prognoses over de werkloosheid volgen elkaar in sneltreinvaart op. Het CPB voorspelt inmiddels een werkloosheid van meer dan 9 procent in 2010. In alle publiciteit die deze cijfers trekken, gaat veel aandacht naar de werkpleinen, de mobiliteitscentra, de deeltijd-WW, kortom naar die aspecten waarmee het Uitkeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) te maken heeft. Ook in de politiek gaat de aandacht volledig die kant op. Er wordt extra geld beschikbaar gesteld voor de mobiliteitscentra en voor het bemensen van de werkpleinen om de nieuwe werklozen in te schrijven. UWV moet mensen van werk naar werk leiden.

Worden ze toch werkloos dan worden ze als WW'er ingeschreven. Daarna blijft ondersteuning vooralsnog achterwege. Zij moeten vooral actief solliciteren. Uitgangspunt is dat een groot deel van de nieuwe werklozen zelf weer werk vindt. In deze groep investeren in de vorm van begeleiding, trainingen en scholing zou weggegooid geld zijn.

Hierbij zijn twee kanttekeningen te plaatsen. Op de eerste plaats weten we uit het verleden dat een deel van de nieuwe werklozen na een jaar nog steeds werkloos is. Dus voor die groep geldt – achteraf gezien – dat zij ten onrechte geen begeleiding hebben gekregen. Op de tweede plaats zal het percentage nieuwe werklozen dat zelfstandig weer werk vindt momenteel aanmerkelijk lager zijn dan in de achter ons liggende jaren van hoogconjunctuur. Er zijn nu eenmaal minder vacatures.

Maar niet alleen het aantal WW'ers zal groeien, ook het aantal bijstandsgerechtigden zal scherp oplopen. Deze groei is het gevolg van drie ontwikkelingen: op de eerste plaats stroomt een deel van de WW'ers door naar de bijstand. De schatting is dat dat minimaal 25 duizend personen per jaar zullen zijn. Deze trend wordt versterkt door het feit dat de duur van de WW recentelijk is ingekort. Meer mensen komen daardoor eerder in de bijstand. Vooral jongeren en mensen met een kort arbeidsverleden zijn hiervan het slachtoffer. Ten slotte zijn er de afgelopen jaren steeds meer mensen actief geworden als zelfstandige zonder personeel. Deze groep is niet verzekerd tegen werkloosheid en moet dus bij het wegvallen van alle inkomsten direct een beroep doen op de bijstand.

Gevolg hiervan zal zijn dat gemeenten te maken krijgen met een groei van de bijstandspopulatie van minimaal honderdduizend personen in de komende twee à drie jaar. Nu al zijn er gemeenten die hun bijstandsbestand voor het eerst sinds 2003 zien groeien: enkele grotere gemeenten zien een groei van 10 procent dit jaar. In de somberste prognoses zijn er gemeenten die rekening houden met een verdubbeling.

Voor deze aanstaande explosie van het aantal bijstandsgerechtigden is echter in de landelijke politiek geen aandacht. Gemeenten worden aan hun lot overgelaten. Terwijl UWV meer geld krijgt voor de begeleiding van de nieuwe werklozen, moeten gemeenten het de komende jaren met alleen maar minder doen.

Het ziet er bovendien naar uit dat het kabinet een grote, extra bezuiniging van minimaal 300 miljoen euro gaat doorvoeren op het budget dat gemeenten hebben voor het begeleiden en ondersteunen van bijstandsgerechtigden bij het vinden van werk. Juist bijstandsgerechtigden hebben deze ondersteuning echter hard nodig.

Daar waar de landelijke politiek roept dat gewerkt moet worden aan het vergroten van de inzetbaarheid van werklozen (via scholing en participatiebevordering) worden gemeenten geconfronteerd met een kleiner budget voor een klantengroep die sterk groeit.

Voor de betrokkenen, hun inzetbaarheid op de arbeidsmarkt op langere termijn én voor de leefbaarheid in en van gemeenten is het cruciaal dat er niet weer een bestand ontstaat van honderdduizenden mensen die langdurig in de bijstand zitten en die geen enkele band meer hebben met de arbeidsmarkt. Het vergt een intensieve inzet van gemeenten dat te voorkomen.

Dat betekent dat er niet alleen geld en aandacht naar het UWV moet gaan, maar dat ook gemeenten de financiële ruimte moeten houden hun burgers actief te houden en voor te bereiden op het moment waarop de arbeidsmarkt weer aantrekt. Nu bezuinigen leidt slechts tot het betalen van een veel hogere prijs over een paar jaar. Juist de zwakste groepen op de arbeidsmarkt hebben ondersteuning nodig om straks weer te kunnen werken. Ook dat is investeren in de toekomst.

Roeland van Geuns is adviseur en onderzoeker sociale zekerheid bij Regioplan Beleidsonderzoek in Amsterdam.